

Debatt

debatt@dn.no

Kan hindre kartellpris på bensin

Kjedene «driver stilltiende samarbeid» om bensinprisen. Konkurransetilsynet har virkemidler som kan bremse samarbeidet.

Innlegg
Øystein Foros,
Erling J.
Hjelmeng og
Frode Steen

Konkurransetilsynet slår nå for første gang fast at det foregår et såkalt stilltiende samarbeid blant de store bensinkjedene. Dette gjør tilsynet i et grundig og velbegrunnet vedtak i forbindelse med at den finske eieren av de 40 automatstasjonene St1 (tidligere Jet) ønsker å kjøpe selskapet som eier Shell-stasjonene i Norge. Spørsmålet er imidlertid hva som skjer videre.

Vil Konkurransetilsynet slå seg til ro med status quo? Som tilsynet selv nå slår fast: Det foregår konkurranseskadelig koordinering av bensinprisene blant de fire store bensinkjedene hver mandag og torsdag.

Hver mandag og torsdag formiddag settes pumpeprisen opp til selskapenes veiledende priser på alle landets mer enn 1600 bensinstasjoner. Disse veiledende prisene ligger på et nivå vi antagelig ville fått uten priskonkurranse i markedet. Det er denne prisen vi finner på stasjoner som ligger i områder uten reell konkurranse.

Selv i områder med stasjoner fra flere selskap som ligger nær hverandre har vi dermed monopolpris, også omtalt som kartellpris, mandag og torsdag. Et særnorsk fenomen. For mandager har dette foregått siden påsken 2004. De senere år skjer det også på torsdager.

Ved å benytte et såkalt prisstøttesystem klarer bensinkjedene sentralt å styre prisene på hver enkelt bensinstasjon. Alle de fire store kjedene opererer med såkalte veiledende priser (tilgjengelig på hjemmesidene til tre av de fire store kjedene). Dermed vet kjedene sentralt også til hvilket nivå konkurrentene vil sette opp prisene på mandager og torsdager: De veiledende prisene. Selskapene kan da enkelt sjekke at konkurrentene

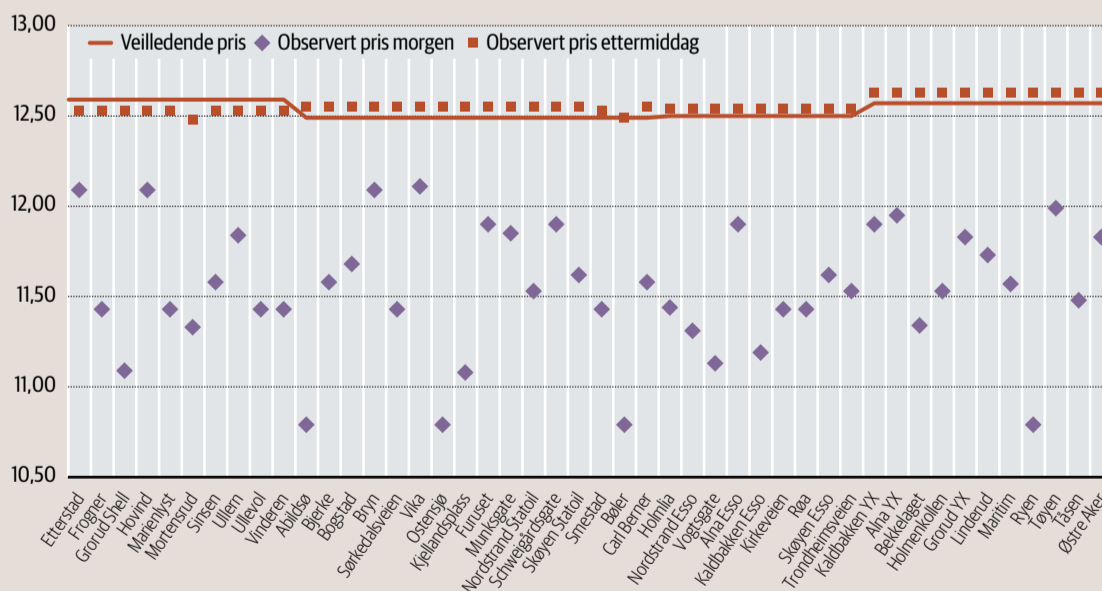
Hver mandag og torsdag formiddag settes pumpeprisen opp til selskapenes veiledende priser på alle landets mer enn 1600 bensinstasjoner. Vil Konkurransetilsynet slå seg til ro med status quo? spør artikkelforfatterne. Foto: Vidar Ruud, NTB Scanpix

Det er nå dokumentert at selskapene benytter et prisstøttesystem og veiledende priser til å koordinere en identisk felles prisøkning hver mandag og torsdag

Koordinerte bensinpriser

En mandag i 2008: Pumpepris for blyfri 95 på alle bensinstasjonene i Oslo om morgenen og på ettermiddagen, samt kjedenes «veiledende priser». Kroner per liter.

2015 DN grafikk/Kilde: NHH, artikkelforfatterne

ikke avviker fra deres felles 2004-regel.

For ulike dataperioder har vi observert mønsteret i mer enn ti år nå. For eksempel i 2008 sjekket vi pumpeprisen på alle bensinstasjonene i Oslo en tilfeldig mandag. I figuren er prisene i lilla fra mandag morgen. Da er prisene på sitt laveste. Prisene i rødt er fra mandag ettermiddag. Da har alle kjedene satt opp prisene til veiledende priser (som er nærmest identiske). Prisen på en

liter bensin er da den samme over hele landet (med unntak for variasjoner i transporttillegg).

Konkurransetilsynet slår fast at dette nå også skjer på torsdager, og at dette er en viktig årsak til at bensinkjedenes marginer har økt de siste årene. Marginene er høyere i Norge enn andre land det er naturlig å sammenligne med, som Sverige.

Forskjellen fra tidligere (som i figuren fra 2008) er at differansen mellom høyeste og laveste nivå er blitt høyere.

Konkurransetilsynet slår fast at det er marginen på topp - mandag og torsdag - som er blitt høyere, ikke laveste nivå som er blitt lavere.

Å sikre at en av de fire store kjedene ikke får kontroll over 40 automatstasjoner på Østlandet er bra for konkurransen i dette området. Selv om det neppe får det store utslaget. Selv ikke lokalt. Så spørsmålet er: Hva gjør Konkurransetilsynet videre?

Ved flere anledninger har tilsynet noe overraskende

konsentrert seg om jobben med å fremføre argumenter for at dette systemet er bra for forbrukerne. Daværende sjeføkonom i Konkurransetilsynet ga eksempelvis i DN 24. juli 2008 tommelen opp for praksisen med å stoppe konkurransen hver mandag: Systemet skal utløse så sterk konkurranse i helgene at forbrukerne samlet sett tjener på dette.

Teoretisk er det mulig, men neppe mer enn det, slik nå Konkurransetilsynet selv konkluderer.

Konkurransetilsynet trenger ikke gjøre dette så vanskelig. Det er nå dokumentert at selskapene benytter et prisstøttesystem og veiledende priser til å koordinere en identisk felles prisøkning hver mandag og torsdag. Da kan tilsynet enkelt be selskapene dokumentere at dette i sum er bra for norske forbrukere. Hvis ikke, kan Konkurransetilsynet oppheve det såkalte fritaket for veiledende priser i dette markedet, og håndheve lovens forbudsbestemmelser dersom selskapene ikke endrer praksis.

I 2003 stanset konkurransemyndigheter en lignende praksis med bruk av prisstøtte og veiledende priser i Irland. Selskapet som benyttet det i Irland var forøvrig Statoil.

Øystein Foros, professor ved Norges Handelshøyskole (NHH), Erling J. Hjelmeng, professor ved institutt for privatrett, Universitetet i Oslo, og **Frode Steen**, professor ved NHH